

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Quibusdam præmissis conclusio negativa statuitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

colorem quasi formale, & sic color & lumen sunt unum tantum visibile, & simul à visu videntur, Essentia autem Angeli est ratio cognoscendi omne quod cognoscitur, quamvis non perfectè, propter quod formis superadditis indiget: cognoscit enim omnia per modum substantiæ suæ, ut dicitur in libro de causis, & secundum propriam virtutem & naturam, ut dicit Dionysius cap. 7. de divinis nominibus, unde cum intelligit se & illa, non intelligit simul multa, nisi ut unum.

14 Dices: Angelus movens cælum, seipsum intelligendo, simul cælum quod ab eo movetur intelligit, cum moveat illud per intellectum & voluntatem: Sed cognitio cæli moti ab Angelo, nullam habet subordinationem ad cognitionem quam habet Angelus de seipso: Ergo Angelus potest cognoscere diversa objecta per actus distinctos, nullam inter se habentes habitudinem & subordinationem, subindeque plura ut plura simul intelligere.

15 Respondeo concessi: Majori, negando Minorem: cælum enim & ejus motus pertinent quodammodo ad perfectionem Angeli ipsum moventis, subindeque eorum cognitio ad perfectam Angeli notitiam ordinatur. Idem dicendum est de cognitione eorum quæ sunt commissa Angelorum custodia: illa enim cognitio ad perfectam Angeli custodis notitiam quodammodo pertinet, & per consequens facit quodammodo unum cum illa.

16 Objicies secundò: Sensus tam externus quam internus cognoscit simul plura per modum plurimum: visus enim simul videt plures homines, plura animalia, plures arbores, & alias res in prospectu positas; auditus etiam simul audit vocem loquentis, & sonum campanæ, tactus quoque plures qualitates in eadem re simul percipit, nempe frigus, duritiem, aut molliem; & denique sensus communis objecta visus, auditus, gustus, tactus, & olfactus simul percipit: cur ergo hoc idem non tribuemus intellectui, qui multo perfectior facultas est, & maximè intellectui Angelico.

17 Respondeo primò, negando Antecedens: nam quando plura objecta à sensibus externis vel internis simul percipiuntur, non per modum plurimum, sed per modum unius cognoscuntur, quatenus scilicet unum objectum adæquatum & totale unius sensationis efficiunt, & per unicam speciem representantur. Ita D. Thomas quodlibet. 7. art. 2. ad 1. ubi hæc scribit: *Sensus communis quantum sit una potentia secundum essentiam, tamen aliquo modo multiplicatur secundum esse, in quantum coniungitur diversis sensibus propriis; sicut unum centrum coniungitur pluribus lineis: unde immutationes omnium sensibilibus simul terminantur ad sensum communem; sicut motus qui esset per omnes lineas, posset simul terminari ad centrum. Sed intellectus non multiplicatur modo predicto in plures potentias, & ideo non est simile.* Alia etiam inter intellectum & sensum tam externum quam internum reperitur differentia: nam sensus est potentia organica, & ideo potest in diversis partibus organi diversas sensationes elicere; quod non potest intellectus, quia est potentia inorganica & indivisibilis. Unde secundò responderi potest, dato antecedente, negando consequentiam & paritatem.

18 Objicies tertio: Plures simul dantur species intelligibiles in intellectu tum humano, tum Angelico, non coordinatæ inter se, seu non ordinatæ ad

representandum unum, sed representantes plura ut plura: Quidam ergo in illo simul esse poterunt plures intellectiones & species expressæ, quibus plura ut plura cognoscantur.

Respondeo rationem disparitatis esse, quia species intelligibiles ex parte principii intellectivi tenent, & se habent per modum principii & causa intellectiōnis, intellectiō autem & species expressæ sunt ultimus terminus, & ultima actualitas potentie intellectivæ, ut patet ex supra dictis: licet autem ejusdem possint dari plura principia partialia, & plures formæ & virtutes idem principium totale complentes; repugnat tamen eandem rem habere plures ultimas actualitates, pluresque terminos ejusdem rationis, & non subordinatos, ut supra ostendimus.

ARTICULUS III.

Verum in Angelis posse esse discursum.

§. I.

Quibusdam præmissis conclusio negativa statuitur.

Scotus in 2. dist. 7. quæst. 1. admittit in Angelis discursum, tam circa naturalia quam circa supernaturalia. Ei favet Molina in præfati, dicens quod Angelus discurret per accidens circa objecta. Suarez verò libro 2. de Angelis cap. 43. docet angelos posse discurrere circa supernaturalia, & circa naturalia quæ non possunt cognoscere evidenter, qualia sunt futura contingentia, & cogitationes cordis. E contra Divus Thomas & ejus Discipuli omnem prorsus Angelis denegant discursum, tam actuale quam possibile; & circa res tam naturales quam supernaturales, tam circa ea quæ evidenter cognoscunt, quam circa ea quæ conjecturaliter solum intelligunt. Pro qua sententia declaratione, duo præmittenda sunt.

In primis cum eodem S. Doctore supra quodlibet. 14. art. 7. observandum est, duplicem esse discursum; unum improprium, qui dicit tantum successionem actuum se consequentium absque illatione, ut quando intellectus intelligit hoc post hoc: alterum proprium, qui non solum successionem, sed etiam causalitatem inter actus importat, ut prior causet & inferat posteriorem. De primo non est difficultas in præfati, quia manifestum est illum reperiri in Angelo: cum enim non sit actus purus, nec in esse intelligibilis, nec in esse naturali, sicut Deus, omnia unico actu intelligere nequit, sed pluralitate actuum sibi succedentium indiget. Unde solum hic agimus de secundo discursu.

Supponendum est etiam, ad verum & proprium discursum, non sufficere, quod unum objectum sit ratio cognoscendi aliud: alias scientia Dei & visio beatifica essent discursivæ; cum essentia divina sit ipsi Deo & beatis ratio cognoscendi creaturas: potentia etiam visiva esset discursiva cum lumen sit illi ratio videndi colores, ut docent Averfarium. Verus ergo & proprius discursus duas necessario requirit condiciones: prima est distinctio actuum, quæ sit realis, si discursus sit formalis; secunda est, quod sit illatio & vera causalitas inter actus, ita ut prior causet & inferat posteriorem; quod accidit quando intellectus intelligit hoc et hoc, sive quando ex uno prius cognito devenit ad cognitionem alterius posterioris cogniti: hæc tamen prioritas & posterioritas non est semper

rationis, sed sæpe est prioritas naturæ & ratio.

Quod confirmatur ex motu corporum, per analogiam ad quem dicitur motus seu discursus intellectualis: tunc enim est propriè motus seu discursus corporalis, quando corpus non solum in unum successe medium, & postea finem, sed etiam attingit finem per medium, ita quod attingentia mediæ sit causa perducens illud ad attingentiam finem. Ex quo intelliges, magnam esse differentiam inter hæc tria: videre aliquid in alio, videre post aliud, & videre ex alio. Deus enim videt omnia in seipso, non tamen post aliud, aut ex alio: Angeli vident unum post aliud, non tamen ex alio, ut infra patebit: homines verò videt unum post aliud, & ex alio. Videre in alio denotat omnimodam similitudinem ex parte actus; & prioritatem ac posterioritatem seu dependentiam inter objecta, ita ut unum sit ratio cognoscendi aliud. Videre post aliud, dicitur successione ex parte actuum, absque causalitate & dependentia unius ab altero. Videre autem ex alio, non solum distinctionem actuum, sed etiam causalitatem & dependentiam unius ab altero importat. His præmissis: pro resolutione difficultatis proponitur.

Dico, in Angelis nec dari, nec esse posse discursum propriè dictum. Ita D. Thomas quæst. 1. de verit. art. 15. sic dicens: *Sicut nos sine discursu principia cognoscimus simpliciter intuitu, ita et Angeli omnia que cognoscunt; unde & intellectuales dicuntur, & habiunt principiorum in nobis sicut intellectus.* Et 1. 2. quæst. 89. art. 4. Intellectus Angelis, inquit, non est discursivus ut scilicet procedat a principis ad conclusiones, seorsim ut inquit intelligens, sicut in nobis contingit. Unde etiam, quod quando lingue considerat conclusiones, considerat eas prout sunt in principis. Idem docet ex professo hic art. 3. & probat in argumento sed contra, ex Dionysio cap. 7. de divin. nomin. dicente Angelos non congregare divinitatem cognitionem a sermonibus diffusis, id est discursivis & sermonibus mentalibus. In corpore

vero articuli probat duplici ratione. Prima sumitur ex comparatione proportionali spirituum ad corpora; sic enim comparantur animalia spiritus ad humanos in acquirendo suam perfectionem, sicut corpora cælestia ad terrestria. Eodem modo igitur inter naturas corporeas spirituum locum obtinent cæli, ita inter naturas spirituales principatum tenent Angeli: Atqui corpora cælestia in hoc differunt a terrenis, quòd per motum valde imperfectum (augmentativum scilicet & alterationis) perfectionem suam consequuntur; illa verò sine motu (saltem imperfecto, sed ad summum perfectissimo inter corpora, & valde elevato, scilicet locali) suam habent perfectionem: Ergo in ordine ad cognitionem vegetativam, que est perfectio naturæ spiritualis, discursus qui est motus quidam spiritualis, omnium spirituum, qui sunt substantiæ spirituales, omniumque spirituum, qui sunt substantiæ spirituales imperfectæ, locum habebit quidem in hominibus, qui sunt substantiæ spirituales imperfectæ, non tamen in Angelis, qui sunt spiritus perfecti, & supremi in ordine intelligibili creaturæ, sed ad summum poterunt moveri motu intellectuali communiter dicto, qualia est pura & simplex apprehensio sine discursu.

Unde ratio innotuit huic principio: Quæ perfectio in aliquo genere, non debent acquiri suam perfectionem eo modo quo nota quæ

sunt imperfecta in eodem ordine; unde cælum non acquirit suam perfectionem per motum alterationis & augmentationis, sicut corpora inferiora: Cum ergo Angelus sit perfectus in ordine intellectuali, non debet acquirere suam perfectionem per motum discursivum, eo modo quo intellectus humanus, qui infimum tenet locum in eodem genere.

Secunda ratio Divi Thomæ sic potest proponi. Ibi non est discursus formalis & propriè dictus, ubi non sunt plures cognitiones realiter distinctæ, quarum una causetur ex alia: Sed tales cognitiones non sunt in Angelis: Ergo illis discursus formalis & proprius non convenit. Major patet ex secunda suppositione, Minor verò suadetur. In illis non reperitur ordo ille cognitionum, qui visis principiis, simplici quodam intuitu, ex vi cognitionis principiorum, statim conclusiones ipsas intelligunt: Sed Angelus hoc facit: Ergo in eo ordo ille cognitionum, quarum una causetur ab alia, non reperitur. Major est certa: idè siquidem in cognitione conclusionum utimur discursu, quia non statim ex vi visionis principiorum eas intelligimus Minor verò probatur: Nam in nobis ex imperfectione & debilitate luminis intellectualis provenit, quòd non statim ex vi visionis principiorum intueamur conclusiones in ipsis contentas: Ergo cum contra Angelus habeat perfectum & forte lumen intellectuale, visis principiis, in ipsis absque nova cognitione intuetur conclusiones. Unde Angeli communiter dicuntur intelligentes; homines verò rationales appellantur; quia isti ratiocinando ad cognitionem veritatis perveniunt; Angeli verò per simplicem intuitum vident conclusiones in principiis, & effectus in causis.

Dices primò cum Molina, hac ratione D. Thomæ rectè quidem concludi, quòd Angelus non debeat necessariò uti discursu; cum hoc tamen stare, quòd per accidens & ex sua libertate possit illo uti: quia licet visis principiis, possit in eis eodem intuitu videre conclusiones, potest tamen pro sua libertate, videndo principia, ibi sistere, & statim per aliam cognitionem deducere conclusiones in illis principiis contentas. Quod maxime verificatur in Doctrina Thomistarum, qui docent quemlibet Angelum posse pro sua libertate uti inadæquatè qualibet suâ specie, ad unum objectum inadæquatè ipsius cognoscendum: ex hoc enim sequitur manifestè, quòd ex uno objecto partiali suæ speciei priùs cognito, possit procedere ad aliud objectum partiale ejusdem speciei cognoscendum, subindeque discurrere.

Sed contra primò: Quod est proprium homini, nequit ullo pacto convenire Angelo: Sed ratiocinari & discurrere est proprietas hominis, sicut esse rationale & discursivum est ipsius essentia: Ergo discursus & ratiocinatio, nec per se, nec per accidens potest Angelo convenire; sicut nec mugitus equo, nec latratus bovi. Nec obstat quòd D. Gregorius homil. 10. in Evang. appellat Angelum, *animal rationale*: sicut nec quòd dicit Damascenus lib. 2. fidei cap. 3. nimirum, quòd *natura Angeli rationalis est, & liberè potest stare arbitriòque sulca*. Nam ut ait D. Thomas supra quæstione 51. art. 1. ad 2. D. Gregorius metaphoricè tantum nominat Angelum *rationalis animal*, propter similitudinem rationis; Damascenus verò rationale pro intellectuali, non pro discursivo usurpat: sicut Verbum Divinum in Scriptura *λόγος*, seu ratio Patris, id est ejus sapientia

pientia & intelligentia nuncupatur. Unde Justinus Martyr, referente Baronio, initio historiae Ecclesiasticae, ait Christianos esse nominandos, quotquot è gentibus, licet adventum Christi præcesserint, cum ratione vixerunt; quia nimirum Christus est ratio & sapientia aeterna.

29 Secundò magis impugnatur hæc Molinae responsio: Angelus non potest pro sua libertate immutare modum naturalem suæ cognitionis; utpote qui non subditur ipsius libertati, sed ex natura sua ei cognovit: cognoscere autem conclusiones, simul intiendo earum principia, absque illatione unius ex alio, est modus cognoscendi ei maxime connaturalis, quia ipsum exigit natura Angelica, ratione suæ perfectionis & excessus supra naturas intellectuales inferiores. Unde (ut respondeatur ad id quod additur de doctrina Thomistarum) licet possit Angelus, utendo inadæquatè aliquà ex suis speciebus, solum in ipsa intueri principium, & ibi sistere, cum tamen postea utendo eadem specie, vult in ipsa intueri conclusionem, nequit id facere, ex illa priori cognitione deducendo aliam; sed eà omisâ, debet talem elicere cognitionem, per quam simul inueatur & principium & conclusionem: quia (ut jam ostendimus) hoc exigit naturalis ejus modus cognoscendi.

30 Dices secundò cum Suare, hac ratione D. Thomæ ad summum concludi, quòd Angelus non possit discurrere circa objecta naturalia; subindeque cum ipsa adhuc stare, quòd utatur discursu circa supernaturalia; cum circa ea non habeat ex se lumen perfectum, sed ad summum potentiam obedientialem.

Sed contra: Sicut gratia non deprimit naturam ad ordinem inferiorem, quia de se est immaterialior & elevatior quàm natura, ita cognitio supernaturalium, quæ est aliquid Angelo gratuitum, non deprimit modum intelligendi ipsi connaturalem, sed potius ipsum perficit & elevat. Ergo Angelus cognoscendo supernaturalia, non deprimitur ad modum cognoscendi suæ naturæ inferiorem, qualis est modus cognoscendi per discursum; sed relinquitur cum modo intelligendi sibi connaturali, solumque cum eo elevatur ad altiorum ordinem.

Adde quòd, lumen supernaturale de se non est discursivum, ut testatur D. Thomas 2. 2. quæst. 9. art. 1. ad 1. sed solum ex parte subjecti, quando scilicet est in subjecto ex se discursivo: Ergo cum Angelus, qui est subjectum talis luminis, in ordine ad cognitionem supernaturalem, ex se, sive ex sua natura non sit discursivus, non recipit tale lumen ut discursivum, subindeque non discurret circa supernaturalia.

31 Confirmatur: In hoc principio, *Christus est homo*, continetur necessariò hæc conclusio, *Christus est risibilis*: Ergo sicut lumine naturæ Angelus uno & indivisibili actu cognoscit Petrum esse hominem, & esse risibilem, ut fatetur Suarez; ita lumine supernaturali fidei, unico & simplicissimo actu, illas duas propositiones simul attingit, & unico intuitu in hoc principio, *Christus est homo*, videt illum esse risibilem.

Ex quibus patet, quòd non solum de facto Angelus non discurret, sed etiam quòd nullo modo sit possibile ipsum discurrere, sive per se, sive per accidens, sive circa naturalia, sive circa supernaturalia. Sicut enim intellectus hominis, quantumcumque imperfecte se habeat in aliqua cognitione, nunquam dejicitur ad hoc ut modo brutali

A cognoscat, nempe per instinctum & determinationem, non verò per arbitrium & discursum in Angelus, quomodo cumque cognoscat supernaturalia, futura contingentia, cogitationes cordis, & alia ejusmodi, nunquam tamen in modo cognoscendi ad hoc deprimitur, ut ea sicut homo per discursum propriè dictum intelligat.

s. II.

Præcipue objectiones solvantur.

Objicies primò: Illud agens intellectuale est propriè discursivum, etiam circa naturalia, quòd habet distinctas de illis cognitiones, quarum una causatur ex alia: Sed Angelus ita se habet. Ergo discursivus est. Major constat ex suppositione ab initio facta. Minor verò probatur: Nam ex una parte Angelus ex cognitione sui cognoscit Deum, & ex cognitione causæ naturalis intelligit illius effectus; ex alia verò parte istæ cognitiones sunt distinctæ & diversæ, quia (inquit Molina) una est intuitiva, nempe cognitio quam habet Angelus de seipso, & illa quam habet de causa naturali; alia verò abstractiva, scilicet cognitio quam habet de Deo, ex cognitione sui, & cognitio effectus quam ex cognitione causæ naturalis deducit: Ergo &c.

Confirmatur: Angelus habet diversas & distinctas volitiones, quarum una causatur ex alia; nam ex intentione finis, eligit media; & ex dilectione sui necessaria libere diligit alia à se: Ergo similiter potest habere diversas cognitiones, quarum una causatur ex alia.

Respondeo ad objectionem, negando Minorem. Ad cujus probationem, concessa primâ parte illius, nego secundam, quòd scilicet cognitio illa quam habet Angelus de Deo, ex cognitione sui, sit distincta à cognitione suæ essentiae; & similiter quòd cognitio effectuum quam habet ex cognitione causæ naturalis ipsorum, sit formaliter diversa à cognitione talis causæ: Ad probationem subjunctam in contrarium, quâ convincitur Molina ad concedendum Angelis discursum propriè sumptum, dico unam eandemque notitiam posse esse respectu diversorum objectorum intuitivam simul & abstractivam; ut constat in visione Beata, quæ unica numero existens in quolibet Beato, est intuitiva Dei & creaturarum existentium, abstractiva verò respectu possibilium: unde non est mirum quòd eadem cognitione, quâ Angelus suam essentiam intuitivè intelligit, Deum abstractivè cognoscat; & eadem notitiâ, qua intuetur causam aliquam naturalem, abstractivè intelligat ipsius effectum.

Ad confirmationem, dato Antecedente, nego Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis assignatur à D. Thoma infra quæst. 60. art. 2. in corp. ubi sic habet: *Cognitio intellectus sit secundum quòd vos coenita sunt in cognoscendo. Est autem ex imperfectione intellectualis naturæ in lumine, quòd non statim eius intellectus naturaliter habet omnia intelligibilia, sed quædam, quædam in alia quodammodo noverat: sed actus appetitivæ virtutis est è converso secundum ordinem appetentis ad res; quarum quædam sunt secundum se bona, & ideo secundum se appetibilia; quædam verò habent rationem bonitatis ex utroque aliquid, & sunt appetibilia propter aliud. Unde non est ex imperfectione appetentis quòd aliquid appetat naturaliter ut finem, & aliquid per electionem ut ordinatur ad finem. Quia igitur natura intellectualis in Angelis perfecta est, invenitur*